

ZWEMBADGEBOUW

Eurowoningen Leusden

Jasper Rabenort

Dit project onderzoekt hoe architectuur opnieuw ruimte kan maken voor collectiviteit in een tijd waarin wonen steeds individueler wordt. Niet door grotere gebaren of luidere gebouwen, maar juist door architectuur die ontmoeting vanzelfsprekend maakt. Architectuur die ruimte biedt aan het alledaagse leven van een gemeenschap.

Het zwembadgebouw van de Eurowoningen in Leusden is ontworpen als de woonkamer van de wijk. Een semi publieke plek tussen huis en stad, tussen individu en collectief, tussen binnen en buiten. Een plek waar bewoners elkaar dagelijks tegenkomen, waar kinderen leren zwemmen, waar ouders in de vroege ochtend samen koffie drinken na het baantjes trekken en waar in de winter vergaderingen, filmavonden en zangrepetities plaatsvinden terwijl buiten de regen tegen het hout slaat.

Het gebouw gaat daarmee over meer dan alleen zwemmen. Het gaat over de architectuur van ontmoeting.

De Eurowoningen, ontworpen door Henk Klunder begin jaren zeventig, vormen een uitzonderlijke woonwijk waarin collectiviteit, menselijke maat en wonen in het groen centraal staan. De wijk beschikt over een eigen bestuur, commissies en gemeenschappelijke voorzieningen die gezamenlijk worden beheerd door bewoners. Het buitenzwembad vormt sinds 1971 het sociale hart van de buurt.

Wat mij fascineert aan de Eurowoningen is hoe actueel de oorspronkelijke idealen vandaag opnieuw voelen. De wijk werd ontworpen als reactie op de anonieme massawoningbouw van na de oorlog. Niet efficiëntie maar humaniteit stond centraal. Geen eindeloze herhaling maar plekken waar ontmoeting kon ontstaan. Woonerven, zachte overgangen tussen publiek en privé, collectieve ruimtes en wonen in het groen vormden de basis van het plan.



Juist die zachte overgang tussen individu en gemeenschap werd het belangrijkste uitgangspunt voor het nieuwe zwembadgebouw.

Het oorspronkelijke gebouw verkeerde technisch in zeer slechte staat. Vrijwilligers schilderden tijdens onderhoudsbeurten letterlijk door de verrotte rabbatdelen heen. De drie gasketels verbruikten jaarlijks meer dan twintigduizend euro aan aardgas om het zwembadwater in het voorjaar op temperatuur te krijgen. Installaties waren verouderd, sanitaire voorzieningen voldeden niet meer aan hedendaagse eisen en de ruimtelijke opzet sloot niet langer aan op de manier waarop het zwembad daadwerkelijk werd gebruikt.

Toch bezat het bestaande gebouw kwaliteiten die diep in het collectieve geheugen van de wijk waren verankerd. De gesloten uitstraling richting de straat, de openheid naar het zwembad en de centrale entreepositie functioneerden al decennialang als onderdeel van het sociale ritueel van de plek. Daarom werd vanaf het begin zorgvuldig onderzocht welke kwaliteiten behouden konden blijven, niet alleen fysiek maar juist cultureel en ruimtelijk. Binnen de wijk werden drie scenario's onderzocht. Niets doen en het zwembad langzaam laten verdwijnen.

Gevel zwembadzijde & straatzijde



Woonkamer



Harmonicapui valt weg in wand



Badmeesterspost



Dakrand omlijst het dagelijks leven

Een minimale renovatie waarbij het bestaande gebouw technisch zou worden opgewaard. Of volledige nieuwbouw waarin duurzaamheid, collectiviteit en toekomstbestendig gebruik centraal stonden. Tijdens bewonersavonden en stemmingen werd duidelijk dat de wens veel verder ging dan alleen een nieuw zwembadgebouw. De wijk verlangde naar een plek die opnieuw uitdrukking gaf aan de identiteit van de Eurowoningen.

Het nieuwe gebouw is ontworpen als een anoniem volume in het groen. Richting de wijk toont het zich gesloten en terughoudend. De donkere houten gevels laten het volume bijna verdwijnen tussen de bomen en schaduwen van de woonerven. De architectuur zoekt hier bewust naar rust en anonimiteit.

Pas na binnenkomst opent zich een warme collectieve binnenwereld richting het zwembad.

Juist in dat contrast tussen gesloten en open ligt de kern van het project. De overgang van publiek naar collectief maakt het gevoel van gemeenschap voelbaar. Buiten oogt het gebouw stil en teruggetrokken, binnen ontstaat een lichte en uitnodigende wereld waarin bewoners zich direct onderdeel voelen van het leven rondom het zwembad.

De zwembadzijde is ontworpen als een architectuur van ontmoeting. De grote harmonicapui verdwijnt volledig in de zorgvuldig ontworpen nis waardoor de grens tussen interieur en exterieur vrijwel oplost. Binnenvloer en buitenterras lopen visueel in elkaar over. Onder de grote overstekende dakrand ontstaan plekken waar mensen vanzelf blijven hangen, na het zwemmen, tijdens vergaderingen of simpelweg voor een gesprek in de avondzon.

De hoge dakrand vormt het bindende architectonische element van het gebouw. Het zwarte hout aan de buitenzijde en het blanke Fraké Noir aan de zwembadzijde worden hierdoor onderdeel van één compositie. De dakrand omlijst het dagelijks

leven rondom het zwembad als een horizon of lijst rondom een schilderij. Door zijn overmaat krijgt het alledaagse onder die kap een onverwachte monumentaliteit.

De gevel aan de zwembadzijde is zorgvuldig gecomponeerd uit verschillende volumes, ritmes en dieptes. Centraal in de compositie ligt de ronde badmeesterspost waaromheen de houten lamellenwand zich van binnen naar buiten buigt. De wand begeleidt bezoekers richting het zwembad en omsluit tegelijkertijd kleedhokjes, sanitaire functies en buitenvoorzieningen. Een betonnen wand biedt beschutting tijdens het omkleden, functioneert als douchewand en draagt via twee slanke kolommen de ogenschijnlijk zwevende dakrand. Aan de linkerkant ligt de vergaderruimte, subtiel naar voren geplaatst zodat onder de dakrand een beschutte tussenruimte ontstaat tussen entree, woonkamer en zwembad. De bredere houten lamellen van dit volume lopen gedeeltelijk voor het glas langs waardoor zicht geen vanzelfsprekendheid



Beschut achter de douchewand



Zwembadgebouw vanaf het zonnenveld



Afdouchen na het zwemmen

wordt maar een bewuste handeling. Wie naar buiten wil kijken moet zich fysiek tot het gebouw verhouden.

De compositie van volumes, materialiteit, vloer en dak zorgt voor een architectuur van zachte overgangen waarin binnen en buiten, individueel en collectief voortdurend in elkaar overlopen. Het gebouw probeert daarmee niet alleen aansluiting te vinden bij de architectuur van de jaren zeventig, maar vooral bij de sociale idealen die eraan ten grondslag lagen.

De materialisering van het gebouw zoekt voortdurend naar tactiliteit, warmte en gelaagdheid. Het gebouw is opgebouwd uit prefab houtskeletbouwelementen die lokaal zijn geproduceerd en in korte tijd op locatie werden gemonteerd. Zelfs de ronde gevels en gebogen volumes werden prefab

vervaardigd. Het Fraké Noir reageert sterk op licht, regen en seizoenen. De zwarte buitenzijde absorbeert schaduw en laat het volume verdwijnen tussen het groen, terwijl het blanke hout aan de zwembadzijde juist warmte en levendigheid brengt.

Binnen ontstaat een atmosferische wereld van hout, gepolijst beton, reflecterend waterlicht en zachte akoestiek. In de vroege ochtend vermengt de geur van nat hout zich met koffie en een lichte chloordamp terwijl bewoners op blote voeten richting het zwembad lopen. Het eerste zonlicht valt via het lange dakraam diep de ruimte binnen en reflecteert op de terrazzo vloer. De ronde houten wanden begeleiden bezoekers langzaam richting het water zonder harde overgangen of abrupte momenten.

Ook buiten het zwemseizoen blijft het gebouw onderdeel van het dagelijks leven van de wijk. In de herfst en winter wordt de woonkamer gebruikt voor vergaderingen, filmavonden, buurtbijeenkomsten en zangrepetities. Oudere bewoners die voorheen weinig gebruik maakten van collectieve voorzieningen ontmoeten elkaar nu dagelijks rondom het gebouw. Nieuwe bewoners leren hun burens kennen. Kinderen groeien op met het zwembad als gedeelde herinnering.



Avondbeeld

Tijdens het ontwerp werd duurzaamheid niet benaderd als afzonderlijk thema maar als vanzelfsprekend onderdeel van goed bouwen. Het dakvlak is volledig voorzien van zonnepanelen die het gebouw en zwembad van energie voorzien. Restwarmte wordt hergebruikt.

Door de combinatie van een lichte prefab bovenbouw en een slimme funderingsstrategie waren geen heipalen noodzakelijk. Materialen zijn gekozen op levensduur, onderhoud en waardigheid zodat het gebouw niet alleen technisch maar ook cultureel langdurig relevant kan blijven.

Ik geloof dat de meest duurzame gebouwen uiteindelijk de gebouwen zijn waar mensen van gaan houden. Gebouwen die onderdeel worden van herinneringen, rituelen en dagelijks gebruik. Architectuur die niet alleen functioneert maar emotionele waarde opbouwt over tijd.

In een bouwcultuur waarin efficiëntie, standaardisering en facade-denken steeds dominanter worden, onderzocht dit project hoe materialiteit, compositie, menselijke maat en ruimtelijke karaktervorming opnieuw betekenis kunnen geven aan een collectief gebouw. Schoonheid, tactiliteit en sfeer zijn daarbij geen luxe, maar fundamentele onderdelen van duurzame architectuur.

Voor mij persoonlijk gaat dit project uiteindelijk over de vraag hoe architectuur sociale structuren kan ondersteunen zonder gedrag op te leggen. Goede architectuur dwingt niet, maar faciliteert. Ze biedt ruimte voor toe-eigening, ontmoeting en collectiviteit.

Het zwembadgebouw probeert daarom geen architectonisch object te zijn, maar een plek waar het dagelijks leven van de wijk zich kan afspelen. Een gebouw waarin de grens tussen individu en gemeenschap telkens opnieuw wordt onderhandeld. Waar bewoners zich onderdeel voelen van iets groters dan hun eigen woning.

Misschien ligt juist daarin vandaag de grootste opgave voor architectuur. Niet in het maken van steeds luidere gebouwen, maar in het ontwerpen van ruimtes waarin mensen zich opnieuw verbonden kunnen voelen met elkaar, met hun omgeving en met het dagelijks leven.



Ochtendbeeld